

føderationens borgere, men der opstilledes forskellige betingelser for valgret, herunder navnlig krav om en ret høj indtægt og/eller ejendomsbesiddelse, således at kun et meget begrænset antal ikke-europæere fik stemmeret.

En forfatningskonference for Sydrhodesia blev indledt i London i december 1960 og blev foreløbigt afsluttet i Salisbury i februar 1961. Efter forhandlingernes genoptagelse nåede man i juli 1961 til enighed om en ny forfatning, som befæstede og udvidede områdets indre selvstyre. Storbritanniens hidtidige undtagelsesbeføjelser blev betydeligt indskrænket. Fremtidig vil den lovgivende forsamling kunne ændre alle bestemmelser i forfatningen undtagen sådanne, som vedrører kongens og guvernørens stilling og Storbritanniens ansvar for internationale forpligtelser. Som en art erstatning for indskrænkningen af Storbritanniens undtagelsesbeføjelser blev der bl.a. oprettet et forfatningsråd, som på grundlag af en i et tillæg til forfatningen indeholdt rettighedserklæring (Declaration of Rights) skal beskytte landets borgere mod diskriminerende love. Samtidig gennemførtes en appelret til det britiske Privy Council i spørgsmål vedrørende menneskerettighederne. Et væsentligt træk i den ny forfatning var en begrænset udvidelse af valgretten gennem oprettelse af en særlig „B-liste“, hvor betingelserne for stemmeret med hensyn til indkomst og formue ligger under, hvad der er gældende for „A-valglisten“. De komplicerede valglovsregler var således udformet, at „B-listens“ vælgere højst får 15 pladser i den lovgivende forsamling med mulighed for senere udvidelse. Foreløbig er B-listens repræsentanter ude af stand til at hindre ændringer i forfatningen, idet sådanne kan gennemføres med $\frac{2}{3}$ flertal og forsamlingen samtidig forhøjedes fra 30 til 65 medlemmer. Selvom racemæssige hensyn i princippet ingen rolle spiller for til hvilken valgliste vælgerne henføres, havde loven til formål at sikre den afrikanske befolkning ihvertfald 15 repræsentanter.

Ved en folkeafstemning i Sydrhodesia om forfatningsforslaget stemte ca. 42.000 for og ca. 22.000 imod. Der var i alt 84.000 stemmeberettigede, heraf 78.000 europæere.

Det førende afrikanske parti, The Natio-

nal Democratic Party (NDP), under ledelse af Joshua Nkomo, havde boykottet forfatningsforhandlingerne og tog skarpt afstand fra den ny forfatning, som blev betegnet som et forsøg på at befæste et mindretalsherredømme. Partiet arrangerede en uofficiel folkeafstemning blandt alle afrikanere over 21 år; ved denne afstemning stemte ca. 467.000 imod og 584 for den nye forfatning.

Under debatten om forfatningen i det britiske underhus blev det fra Labours side fremført, at partiet ikke kunne gå med til ændringen i Sydrhodesias forfatning uden samtykke fra befolkningens flertal i særdeleshed på baggrund af, at forfatningen ikke giver afrikanerne tilstrækkelig parlamentarisk repræsentation til at sikre deres rettigheder.

Forfatningen blev godkendt af underhuset i november 1961 med stemmetallet 211-156 og offentliggjort som en kgl. anordning (Order-in-Council) af 6. december 1961.

I Sydrhodesia fortsatte NDP modstanden mod forfatningen, og kort tid efter forfatningens formelle ikrafttræden blev NDP forbudt under henvisning til de gentagne demonstrationer. Nkomo dannede imidlertid et nyt parti — Zimbabwe African People's Union (ZAPU).

Det første valg efter den nye forfatning fandt sted i december 1962. Forud herfor var ZAPU imidlertid ligesom sin forgænger blevet forbudt, og Nkomo havde fået sin bevægelsesfrihed indskrænket. Ved valgene var der registreret 90.500 vælgere til „A-listen“, heraf 86.000 europæere og 2.500 afrikanere. For „B-listen“ var tallet 9.800, heraf størstedelen afrikanere. Udfaldet af valget blev, at det hidtidige regeringsparti, The United Federal Party, under ledelse af Sir Edgar Whitehead, blev besejret af partiet The Rhodesian Front under ledelse af Winston Field, som efter valget blev premierminister. Rhodesian Front fik 35 mandater (alle europæere) over for 29 mandater til United Federal Party (heraf 14 afrikanere og 1 „farvet“). Mens United Federal Party principielt går ind for en gradvis emancipation af den afrikanske befolkning, er Rhodesian Front mere indstillet på at bevare og beskytte den europæiske befolkningsgruppes rettigheder med metoder, som leder tanken hen på apartheidpolitikken i Sydafrika.